

శ్రీః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీమాన్ వేంకటనాథార్యః కవితార్కికకేసరీ ।

వేదాంతాచార్యవర్యో మే సన్నిధత్తాం సదా హృది ॥

॥ ఉద్ధవ గీతా - ద్వితీయోఽధ్యాయః ॥

This document has been prepared by*

Sunder Kidambi

with the blessings of

శ్రీ రంగరామానుజమహాదేశికన్

His Holiness *śrīmad āṇḍavan* of *śrīraṅgam*

*This was typeset using skt, L^AT_EX, Itrans, and the **Tikanna** font.

శ్రీః
శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

॥ ఉద్ధవ గీతా - ద్వితీయోఽధ్యాయః ॥

శ్రీభగవానువాచ

యదాత్థ మాం మహాభాగ తచ్చిక్ష్పిర్షితమేవ మే ।

బ్రహ్మ భవో లోకపాలాః స్వర్వాసం మేఽభికాంక్షిణః ॥ 2.1 ॥

మయా నిష్పాదితం హ్యత్ర దేవకార్యమశేషతః ।

యదర్థమవతీర్ణోఽహమంశేన బ్రహ్మణార్థితః ॥ 2.2 ॥

కులం వై శాపనిర్దగ్ధం సంక్ష్యత్యనోన్యన్యవిగ్రహాత్ ।

సముద్రః సప్తమేఽహ్నేతాం పురీం చ స్థావయిష్యతి ॥ 2.3 ॥

యర్హ్యేవాయం మయా త్యక్తో లోకోఽయం నష్టమంగళః ।

భవిష్యత్యచిరాత్ సాధో కలినాపి నిరాకృతః ॥ 2.4 ॥

న వస్తవ్యం త్వయైవేహ మయా త్యక్తే మహీతలే ।

జనోఽధర్మరుచిర్భద్ర భవిష్యతి కలౌ యుగే ॥ 2.5 ॥

త్వం తు సర్వం పరిత్యజ్య స్నేహం స్వజనబంధుషు ।

మయ్యావేశ్య మనః సమ్యక్ సమదృగ్ విచరస్వ గాం ॥ 2.6 ॥

యదిదం మనసా వాచా చక్షుర్భ్యాం శ్రవణాదిభిః ।

నశ్వరం గృహ్యామాణం చ విద్ధి మాయామనోమయం ॥ 2.7 ॥

పుంసోఽయుక్తస్య నానార్థో భ్రమః స గుణదోషభాక్ ।

కర్మాకర్మవికర్మేతి గుణదోషధియో భిదా ॥ 2.8 ॥

తస్మాద్ యుక్తేంద్రియగ్రామో యుక్తచిత్త ఇదం జగత్ ।

ఆత్మనీక్షస్వ వితతమాత్మానం మయ్యధీశ్వరే ॥ 2.9 ॥

జ్ఞానవిజ్ఞానసంయుక్త ఆత్మభూతః శరీరిణాం |
అత్మానుభవతుష్టాత్మా నాంతరామైర్విహన్యసే || 2.10 ||

దోషబుద్ధ్యోభయాతీతో నిషేధాన్న నివర్తతే |
గుణబుద్ధ్యా చ విహితం న కరోతి యథార్భకః || 2.11 ||

సర్వభూతసుహృచ్ఛాంతో జ్ఞానవిజ్ఞాననిశ్చయః |
పశ్యన్ మదాత్మకం విశ్వం న విపద్యేత వై పునః || 2.12 ||

శ్రీశుక ఉవాచ
ఇత్యాదిష్టో భగవతా మహాభాగవతో నృప |
ఉద్ధవః ప్రణిపత్యాహ తత్త్వజిజ్ఞాసురచ్యుతం || 2.13 ||

శ్రీఉద్ధవ ఉవాచ
యోగేశ యోగవిన్యాస యోగాత్మన్ యోగసంభవ |
నిఃశ్రేయసాయ మే ప్రోక్తస్త్యాగః సంన్యాసలక్షణః || 2.14 ||

త్యాగోఽయం దుష్కరో భూమన్ కామానాం విషయాత్మభిః |
సుతరాం త్వయి సర్వాత్మన్నభక్తైరితి మే మతిః || 2.15 ||

సోఽహం మమాహమితి మూఢమతిర్విగాఢ-
స్తవ్నామయా విరచితా త్మని సానుబంధే |
తత్త్వంజసా నిగదితం భవతా యథాహం
సంసాధయామి భగవన్ననుశాధి భృత్యం || 2.16 ||

సత్యస్య తే స్వదృశ ఆత్మన ఆత్మనోఽన్యం
వక్తారమీశ విబుధేష్వపి నానుచక్షే |
సర్వే విమోహితధియస్తవ మాయయేమే
బ్రహ్మాదయస్తనుభృతో బహిరర్థభావాః || 2.17 ||

తస్మాద్ భవంతమనవద్యమనంతపారం
 సర్వజ్ఞమీశ్వరమకుంతవికుంతధిష్ఠ్యం।
 నిర్విణ్ణధీరహము హే వృజినాభితప్తో
 నారాయణం నరసఖం శరణం ప్రపద్యే ॥ 2.18 ॥

శ్రీభగవానువాచ
 ప్రాయేణ మనుజా లోకే లోకతత్త్వవిచక్షణాః।
 సముద్ధరంతి హ్యేతానమాత్మనైవాశుభాశయాత్ ॥ 2.19 ॥

ఆత్మనో గురురాత్మైవ పురుషస్య విశేషతః।
 యత్ ప్రత్యక్షానుమానాభ్యాం శ్రేయోఽసావనువిందతే ॥ 2.20 ॥

పురుషత్వే చ మాం ధీరాః సాంఖ్యయోగవిశారదాః।
 ఆవిస్తరాం ప్రపశ్యంతి సర్వశక్త్యుపబృంహితం ॥ 2.21 ॥

ఏకద్విత్రిచతుష్పాదో బహుపాదస్తథాపదః।
 బహ్వ్యః సంతి పురః సృష్టాస్తాసాం మే పౌరుషీ ప్రియా ॥ 2.22 ॥

అత్ర మాం మృగయంత్యథ్థా యుక్తా హేతుభిరీశ్వరం।
 గృహ్యమాణైర్గుణైర్లింగైర్గ్రాహ్యమనుమానతః ॥ 2.23 ॥

అత్రాప్యదాహరంతీమమితిహాసం పురాతనం।
 అవధూతస్య సంవాదం యదోరమితతేజసః ॥ 2.24 ॥

అవధూతం ద్వియం కంచిచ్ఛరంతమకుతోభయం।
 కవిం నిరీక్ష్య తరుణం యదుః పప్రచ్ఛ ధర్మవితే ॥ 2.25 ॥

శ్రీయదురువాచ
 కుతో బుద్ధిరియం బ్రహ్మాన్నకర్తుః సువిశారదా।
 యామాసాద్య భవార్లోకం విద్వాంశ్చరతి బాలవత్ ॥ 2.26 ॥

ప్రాయో ధర్మార్థకామేషు వివిత్సాయాం చ మానవాః |
హేతునైవ సమీహంతే ఆయుషో యశసః శ్రియః || 2.27 ||

త్వం తు కల్పః కవిర్దక్షః సుభగోఽమృతభాషణః |
న కర్తా నేహసే కించిజ్జడోన్మత్తపిశాచవత్ || 2.28 ||

జనేషు దహ్యమానేషు కామలోభదవార్షినా |
న తప్యసేఽగ్నినా ముక్తో గంగాంభఃస్థ ఇవ ద్విపః || 2.29 ||

త్వం హి నః పృచ్ఛతాం బ్రహ్మన్నాత్మన్యానందకారణం |
బ్రూహి స్పర్శవిహీనస్య భవతః కేవలాత్మనః || 2.30 ||

శ్రీభగవానువాచ
యదునైవం మహాభాగో బ్రహ్మణ్యేన సుమేధసా |
పృష్టః సభాజితః ప్రాహ ప్రశ్రయావనతం ద్విజః || 2.31 ||

శ్రీబ్రాహ్మణ ఉవాచ
సంతి మే గురవో రాజన్ బహవో బుద్ధ్యపశ్రితాః |
యతో బుద్ధిముపాదాయ ముక్తోఽటామీహ తాంఛృణు || 2.32 ||

పృథివీ వాయురాకాశమాపోఽగ్నిశ్చంద్రమా రవిః |
కపోతోఽజగరః సింధుః పతంగో మధుకృద్ గజః || 2.33 ||

మధుహా హరిణో మీనః పింగలా కురరోఽర్భకః |
కుమారీ శరకృత్ సర్ప ఉర్ణనాభిః సుపేశకృత్ || 2.34 ||

ఏతే మే గురవో రాజంశ్చతుర్వింశతిరాశ్రితాః |
శిక్షా వృత్తిభిరేతేషామన్వశిక్షమిహాత్మనః || 2.35 ||

యతో యదనుశిక్షామి యథా వా నాహుషాత్మజ |
తత్తథా పురుషవ్యాప్రు నిబోధ కథయామి తే || 2.36 ||

భూతైరాక్రమ్యమాణోఽపి ధీరో దైవవశానుగైః |
తద్ విద్వాన్ న చలేన్మార్గాదన్వశిక్షం క్షితేర్వృతం || 2.37 ||

శశ్వత్పరార్థసర్వేహః పరార్థైకాంతసంభవః |
సాధుః శిక్షేత భూభృత్తో నగశిష్యః పరాత్మతాం || 2.38 ||

ప్రాణవృత్త్యైవ సంతుష్యేన్మునిర్నైవేంద్రియప్రియైః |
జ్ఞానం యథా న నశ్యేత నావకీర్యేత వాఙ్మనః || 2.39 ||

విషయేష్వావిశన్ యోగీ నానాధర్మేషు సర్వతః |
గుణదోషవ్యపేతాత్మా న విషజ్ఞేత వాయువత్ || 2.40 ||

పార్థివేషిహ దేహేషు ప్రవిష్టస్తద్గుణాశ్రయః |
గుణైర్న యుజ్యతే యోగీ గంధైర్వాయురివాత్మదృక్ || 2.41 ||

అంతర్హితశ్చ స్థిరజంగమేషు
బ్రహ్మాత్మభావేన సమన్వయేన |
వ్యాప్త్యావ్యవచ్ఛేదమసంగమాత్మనో
మునిర్న భన్త్వం వితతస్య భావయేత్ || 2.42 ||

తేజోఽబన్నమయైర్భావైర్మేఘాద్యైర్వాయునేరితైః |
న స్పృశ్యతే నభన్తద్వత్ కాలస్పృష్టైర్గుణైః పుమాన్ || 2.43 ||

స్వచ్ఛః ప్రకృతితః స్నిగ్ధో మాధుర్యస్తీర్ణభూర్నృణాం |
మునిః పునాత్యపాం మిత్రమీక్షోపస్పర్శకీర్తనైః || 2.44 ||

తేజస్వీ తపసా దీప్తో దుర్ధరోదరభాజనః |
సర్వభక్యోఽపి యుక్తాత్మా నాదత్తే మలమగ్నివత్ || 2.45 ||

క్వచిచ్ఛన్నః క్వచిత్ స్పష్ట ఉపాస్యః శ్రేయ ఇచ్ఛతాం |
భుంక్తే సర్వత్ర దాతృణాం దహన్ ప్రాగుత్తరాశుభం || 2.46 ||

స్వమాయయా సృష్టమిదం సదసల్లక్షణం విభుః |
ప్రవిష్ట ఈయతే తత్తత్ స్వరూపోఽగ్ని రివైధసి || 2.47 ||

విసర్గాద్యాః శ్మశానాంతా భావా దేహస్య నాత్మనః |
కలానామివ చంద్రస్య కాలేనావ్యక్తవర్తనా || 2.48 ||

కాలేన హ్యోఘవేగేన భూతానాం ప్రభవాప్యయౌ |
నిత్యావపి న దృశ్యేతే ఆత్మనోఽగ్నే ర్యథార్చిషాం || 2.49 ||

గుణైర్గుణానుపాదత్తే యథాకాలం విముంచతి |
న తేషు యుజ్యతే యోగీ గోభిర్గా ఇవ గోపతిః || 2.50 ||

బుధ్యతే స్వేన భేదేన వ్యక్తిస్థ ఇవ తద్గతః |
లక్ష్యతే స్థూలమతిభిరాత్మా చావస్థితోఽర్కవత్ || 2.51 ||

నాతిస్నేహః ప్రసంగో వా కర్తవ్యః క్వాపి కేనచిత్ |
కుర్వన్ విందేత సంతాపం కపోత ఇవ దీనధీః || 2.52 ||

కపోతః కశ్చనారణ్యే కృతసిడో వనస్పతౌ |
కపోత్యా భార్యయా సార్థమువాస కతిచిత్ సమాః || 2.53 ||

కపోతౌ స్నేహగుణితహృదయౌ గృహధర్మిణౌ |
దృష్టిం దృష్ట్యాంగమంగేన బుద్ధిం బుద్ధ్యా బబంధతుః || 2.54 ||

శయాసనాటనస్థాన వార్తాక్రీడాశనాదికం |
మిథునీభూయ విశ్రబ్ధౌ చేరతుర్వనరాజిషు || 2.55 ||

యం యం వాంఛతి సా రాజంస్తర్పయంత్యనుకంపితా |
తం తం సమనయత్ కామం కృచ్ఛ్రిణాప్యజితేంద్రియః || 2.56 ||

కపోతీ ప్రథమం గర్భం గృహ్లాంతీ కాల ఆగతే |
అండాని సుషువే నీడే స్తపత్యుః సన్నిధౌ సతీ || 2.57 ||

తేషు కాలే వ్యజాయంత రచితావయవా హరేః |
శక్తిభిర్ద్వర్విభావ్యాభిః కోమలాంగతనూరుహాః || 2.58 ||

ప్రజాః పుపుషతుః ప్రీతౌ దంపతీ పుత్రవత్సలౌ |
శృణ్వంతౌ కూజితం తాసాం నిర్వృతౌ కలభాషితైః || 2.59 ||

తాసాం పతత్రైః సుస్పర్శైః కూజితైర్ముగ్ధచేష్టితైః |
ప్రత్యుద్గమైరదీనానాం పితరౌ ముదమాపతుః || 2.60 ||

న్నేహానుబద్ధహృదయావనోన్యం విష్ణుమాయయా |
విమోహితౌ దీనధీయౌ శిశూన్ పుపుషతుః ప్రజాః || 2.61 ||

ఏకదా జగ్ముతుస్తాసామన్నార్థం తౌ కుటుంబినౌ |
పరితః కాననే తస్మిన్నర్థినౌ చేరతుశ్చిరం || 2.62 ||

దృష్ట్వా తాల్లబ్ధకః కశ్చిద్ యదృచ్ఛాత్తో వనేచరః |
జగ్మహే జాలమాతత్య చరతః స్వాలయాంతికే || 2.63 ||

కపోతశ్చ కపోతీ చ ప్రజాపోషే సదోత్సుకౌ |
గతౌ పోషణమాదాయ స్వనీడముపజగ్ముతుః || 2.64 ||

కపోతీ స్వాత్మజాన్ వీక్ష్య బాలకాంజాలసంవృతాన్ |
తానభ్యధావత్ క్రోశంతీ క్రోశతో భృశదుఃఖితా || 2.65 ||

సాసకృత్ స్నేహగుణితా దీనచిత్తాజమాయయా |
స్వయం చాబధ్యత శిచా బద్ధాన్ పశ్యంత్యపస్మృతిః || 2.66 ||

కపోతశ్చాత్మజాన్ బద్ధానాత్మనోఽప్యధికాన్ ప్రియాన్ |
భార్యాం చాత్మసమాం దీనో విలలాపాతిదుఃఖితః || 2.67 ||

అహో మే పశ్యతాపాయమల్పపుణ్యస్య దుర్మతేః |
అతృప్తస్యాకృతార్థస్య గృహస్టైవర్గికో హతః || 2.68 ||

అనురూపానుకూలా చ యస్య మే పతిదేవతా |
శూన్యే గృహే మాం సంత్యజ్య పుత్రైః స్వర్యాతి సాధుభిః || 2.69 ||

సోఽహం శూన్యే గృహే దీనో మృతదారో మృతప్రజః |
జిజీవిషే కిమర్థం వా విధురో దుఃఖజీవితః || 2.70 ||

తాంస్తథైవావృతాంభిర్భర్మృత్యుగ్రస్తాన్ విచేష్టతః |
స్వయం చ కృపణః శిక్షు పశ్యన్నప్యబుధోఽపతత్ || 2.71 ||

తం లబ్ధ్వా లుబ్ధకః క్రూరః కపోతం గృహమేధినం |
కపోతకాన్ కపోతీం చ సిద్ధార్థః ప్రయయౌ గృహం || 2.72 ||

ఏవం కుటుంబ్యశాంతాత్మా ద్వంద్వారామః పతత్రివత్ |
పుష్ణన్ కుటుంబం కృపణః సానుబంధోఽవసీదతి || 2.73 ||

యః ప్రాప్య మానుషం లోకం ముక్తిద్వారమపావృతం |
గృహేషు ఖగవత్ సక్తస్తమారూఢచ్యుతం విదుః || 2.74 ||

|| ఇతి ద్వితీయోఽధ్యాయః ||